

ARAŞTIRMA MAKALESİ

DENETİM RAPORLARININ YAYINLANMA SÜRESİNİN
İNCELENMESİ: BİST ŞİRKETLERİ İÇİN BİR UYGULAMA*INVESTIGATION OF AUDIT REPORTING LAG: AN
APPLICATION FOR BIST COMPANIES*

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk GÜLEÇ *
Arş. Gör. Aysun AKTAŞ MOZEİKÇİ **

ÖZ

Finansal raporlamanın zamanlaması, kurumsal finansal tablo bilgilerinin karar vermede faydalı hale getirilerek, finansal bilgilerin mümkün olduğunca hızlı bir şekilde kullanıcılara sunulmasını gerektiren önemli bir niteliksel özelliktir. Raporlamadaki gecikmeler bilginin kullanılabilirliğini azaltır. Bu nedenle şirketler kazançlarını ilan etmeden önce denetim raporunun açıklanması gereken tarihe kadar beklerler. Bu durum denetim raporlarının, bilginin faydalılığını belirlemede hayati bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, 2017 yılı için 123 finansal ve finansal olmayan şirketten oluşan bir örnekleme denetim raporu gecikmesinin temel belirleyicileri için ekonometrik bir model oluşturulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, işletme büyüklüğü, kârlılık, dualite ve sektör değişkenleri ile denetim raporu gecikmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bununla birlikte, finansal kaldıraç oranı ile denetim raporu gecikmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Denetim Raporu Gecikmesi, Zamanlılık, Borsa İstanbul

ABSTRACT

The timing of financial reporting is an important qualitative feature that requires the presentation of financial information as quickly as possible, making the corporate financial statement information useful in decision

* Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe ve Finansman ABD, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8890-1140>

** Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe ve Finansman ABD, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9691-5253>

making. Delays in reporting reduce the availability of information. Therefore, companies wait until the date on which the audit report should be disclosed before declaring their earnings. This suggests that audit reports play a vital role in determining the usefulness of information over time. In this study, an econometric model is established for the main determinants of audit reporting lag with a sample of 123 financial and non-financial companies for 2017. According to the results, there is a statistically significant relationship between firm size, profitability, duality and industry variables and audit reporting lag. However, there is no significant relationship between financial leverage ratio and audit reporting lag.

Keywords: Audit Reporting Lag, Timeliness, Borsa Istanbul

GİRİŞ

İşletmelere yönelik yatırım, kredi veya yönetimle ilgili karar verme süreçlerinde finansal tablolar ve denetim raporları hiç şüphesiz en önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Finansal tabloların kalitesi, içerdiği bilgilerin doğruluğu, güvenilirliği ve ihtiyaca uygunluğu ile belirlenmektedir. Finansal tabloların ihtiyaca uygun ve güvenilir bir şekilde hazırlanması gibi temel niteliklere ek olarak karşılaştırılabilir, anlaşılabilir ve zamanında yayınlanması gibi ek niteliksel özelliklere sahip olması raporlamada kalitenin belirleyicileri olarak değerlendirilmektedir. Finansal raporlamanın zamanlılığı, kurumsal finansal tablo bilgilerinin karar vermede faydalı hale getirilerek, finansal bilgilerin mümkün olduğunca hızlı bir şekilde kullanıcılara sunulmasını gerektiren önemli bir niteliksel özelliktir (Ahmed, 2003: 17). Finansal raporlamanın zamanında yapılması muhasebe bilgisinin önemli bir özelliği olarak ta kabul edilmekte ve yayınlanan finansal raporlardaki fayda (ihtiyaca uygunluk) kavramı birçok düzenleyici kurum tarafından finansal raporlamanın önemli bir amacı olarak benimsenmektedir. Bu nedenle, muhasebeyle ilgili çalışmalarda finansal tabloların zamanlılığı kavramına özellikle son yıllarda artan bir ilgiye rastlanılmaktadır (Leventis vd. 2005).

Halka açık işletmeler ve belirli özelliklere sahip kuruluşların finansal raporlarının yayınlanabilmesi için bağımsız denetimden geçmesi yasal bir zorunluluk olup raporlamanın gecikmesi, ilgili bilgilerin kullanılabilirliği üzerinde olumsuz etki oluşturabilir. Denetimde meydana gelen gecikmeler, karar vericiler açısından daha yüksek risklere, kaçırılan fırsatlara ve daha fazla bilgi asimetrisine neden olabileceği gibi işletmelere yönelik potansiyel

olumsuzluk algısı oluşturabilir. Denetim raporunun, finansal raporun yayınlanması zamanlamasını belirlemede en önemli etken olduğu göz önüne alındığında, denetim raporu gecikmesinin yalnızca finansal tablo kullanıcıları için işletmeler ve denetim şirketleri için de önemli bir unsur olduğu literatürde birçok çalışmada ortaya konulmuştur.

Bu çalışmanın temel amacı, denetim raporu gecikmesi kavramını ana hatlarıyla ortaya koyarak raporlamada gecikmenin temel belirleyicilerini saptamaktır. Çalışmada literatürden faydalanılarak denetim gecikmesini etkileyen çeşitli faktörler belirlenmiş ve 2017 yılı için 123 finansal ve finansal olmayan şirketten oluşan örnekleme sahip ekonometrik bir model oluşturulmuştur. Denetim gecikmesinin gün cinsinden bağımlı değişken olarak yer aldığı regresyon modelinde işletme büyüklüğü, finansal kaldıraç oranı, kârlılık, sektör ve dualite, bir başka ifadeyle CEO (Genel Müdür) ve yönetim kurulu başkanının aynı kişi olup olmaması unsurları bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, büyük, kârlı, finans sektöründe faaliyet gösteren ve CEO ile yönetim kurulu başkanı farklı kişilerden oluşan işletmeler göreceli olarak daha erken raporlama yapmaktadır. Çalışmanın özellikle gelişmekte olan ülkelerden biri olan Türkiye’de raporlama anlayışını zamanlılık perspektifinden değerlendirebilme açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde denetim raporlarında gecikme kavramı işletmeler ve denetim şirketleri açısından ele alınmış, ikinci bölümde ise konu ile ilgili literatür incelemesine yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde örneklem süreci, tanımlayıcı istatistikler ve regresyon modeline yer verilerek bulgular tartışılmış ve sonuç bölümünde ise genel değerlendirmeler sunulmuştur.

1. DENETİM RAPORLARINDA GECİKME KAVRAMI

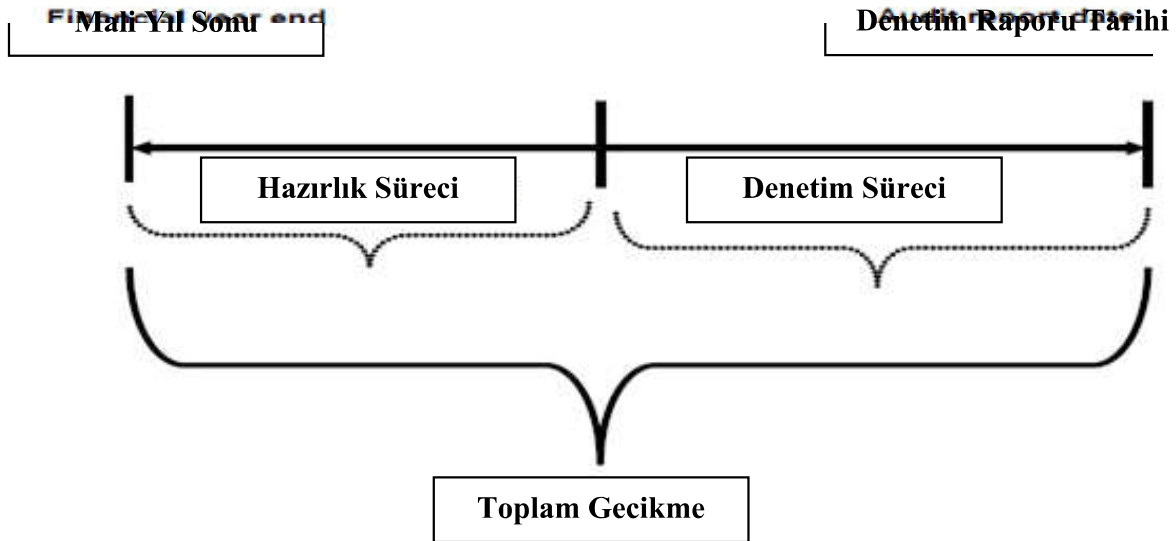
Denetim gecikmesi genel olarak bir şirketin mali yıl sonundan denetçi raporunun tarihine kadar geçen süre olarak tanımlanmaktadır (Eghlaiow vd. 2012, s.511). Dyer ve McHugh (1975), Courtis (1976) ve Whittered (1980) ise bilginin mevcudiyetine bağlı olarak aşağıda belirtilen üç temel denetim raporu gecikmesini açıklamıştır.

1. Denetim Gecikmesi (Audit Lag – ALAG): Yıllık faaliyet raporunda belirtilen bilanço kapanış tarihi ile denetçi raporunun imzalanma tarihi arasındaki süredir.

2. Ön Gecikme (Preliminary Lag – PRELAG): Şirketlerin bilanço tarihine kadar denetlenmiş hesaplarını borsaya ibraz etmeleri gerektiğinde, bilanço kapanış tarihi ile Yıllık Genel Kurul'un ilan tarihi arasındaki süredir.

3. Toplam Gecikme (Total Lag – TOTLAG): Bilanço kapanış tarihi ile Yıllık Genel Kurul'un ilan tarihi arasındaki gün aralığıdır.

Şekil 1'de görüldüğü üzere, şirketin finansal tablolarını hazırlaması için gereken süre (hazırlık süreci) ve denetçinin bu beyanları denetlemesi için gereken süre (denetim süreci) arasında bir ayırım bulunmaktadır. Denetçiler tarafından raporun gözden geçirilmesi ve onaylanması için alınan süre, raporlamadaki toplam gecikmenin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Nitekim denetçilerin raporlarını sunma süreleri, yıllık raporların yayınlanma tarihinin önemli bir belirleyicisi olarak kabul edilmektedir (Eghliaow, 2013, s. 67-68).

Şekil 1. Toplam Gecikmenin Bileşenleri

Kaynak: (Eghliaow, 2013, s. 68).

1.1. Denetim Raporu Gecikmesine Etki Eden Faktörler

Denetim raporu gecikmesine etki eden faktörler literatürde birçok çalışmada farklı değişkenler kullanılarak ele alınmış ve genellikle bu değişkenler denetlenen işletme ile ilgili faktörler ve denetimi gerçekleştiren firma ile ilgili faktörler olmak üzere sınıflandırılmıştır.

1.1.1. İşletme ile İlgili Faktörler

Denetim raporu gecikmesine etki eden işletme ile ilgili faktörler olarak; işletme büyüklüğü, işletmenin faaliyet konusu, kârlılık, sermaye yapısı, işletmenin yönetim kurulu ve iç kontrol sistemi ve işletmenin mali yılsonu zamanı değişkenleri ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

İşletme büyüklüğü literatürdeki birçok çalışmada denetim gecikmesinin temel belirleyicileri arasında yer almaktadır. Carslaw ve Kaplan, (1991, s. 21), Courtis, (1976, s.45) ve Ashton vd. (1987, s.276) çalışmalarında da ele alındığı üzere toplam varlıklar değişkeni işletme büyüklüğünün göstergesi olarak modellerde yer almaktadır. Denetim gecikmesi ile işletme büyüklüğü arasında negatif yönlü ilişkinin tespit edildiği çalışmalarda, büyük işletmelerin denetim raporlarını küçük işletmelere kıyasla daha erken tamamlamaları beklenmektedir. Çünkü kurumsal şirketler daha güçlü bir iç kontrol sistemine sahiptir ve bu avantaj denetim süresince yapılan testlerin kapsamını azaltmakta ve raporlamanın daha hızlı sonuçlanmasını sağlamaktadır (Eghlaiow vd., 2012, s. 512; Ahmed, 2003, s. 24).

İşletmenin faaliyet konusu denetim gecikmesi üzerinde etkili bir diğer unsur olup finansal olmayan işletmelerde daha fazla gecikme görülmesi beklenmektedir (Ashton vd. 1987, s. 276). Finansal kuruluşlarda denetim raporlarının yayınlanmasındaki gecikmenin daha kısa olmasının nedeni, bu şirketlerin hizmet işletmesi olması nedeniyle çok az tutarda veya hiç stok bulundurmamalarıdır. Stoklar önemli yanlışlıkların sıklıkla meydana geldiği bir bilanço kalemini temsil ettiğinden envanter süreci ve denetimi göreceli olarak daha uzun ve zahmetlidir (Eghlaiow vd., 2012, s. 512). Kârlılık (iyi haber), literatürde sermaye yapısı ile birlikte denetim gecikmesi konusunda işletmeye özgü faktörler arasında yer almaktadır. Nitekim, kârlılık oranı yüksek ve borçluluk oranı düşük işletmelerin diğer işletmelere kıyasla daha erken raporlama yapması beklenen bir sonuçtur. (Ahmad ve Kamarudin, 2003; Almosa ve Alabbas, 2008).

Kârlılık veya sermaye yapısı gibi finansal unsurlara ek olarak, kurumsal yönetim ve iç denetim fonksiyonları da raporlamanın zamanlılığı üzerinde etkili olan diğer özellikler arasında bulunmaktadır. Yönetim kurulu yapısı içerisinde bağımsız üye sayısı veya yabancı üye sayısı gibi unsurlarla birlikte sahiplik yapısındaki kurumsal ortaklık payı gibi nitelikler literatürde hızlı bir raporlama anlayışının parçası olarak değerlendirilmektedir. Buna ek olarak,

güçlü bir iç kontrol sistemine sahip şirketlerde mali tablo hatalarının meydana gelme olasılığı daha azdır. Bu durum denetçilerin iç kontrol sistemine daha fazla güvenerek daha az kanıt toplama veya daha az ara çalışma gerçekleştirmesini sağlamaktadır. Dolayısı ile güçlü bir iç kontrol sisteminin varlığı daha kısa denetim raporu gecikmesi anlamına gelmektedir (Eghlaiow vd., 2012, s.512). Ashton vd. (1987, s.284) zayıf iç kontrol sistemine sahip işletmelerde denetim sürecinin önemli ölçüde uzun sürdüğünü belirtmektedir.

İşletmelerin mali yılsonları da denetim gecikmesi üzerinde etkili olan bir diğer faktördür. Ülkelerin hukuki düzenlemelerine göre raporlama tarihleri farklılık göstermekle birlikte dönem sonu olarak genellikle Aralık veya haziran ayı ön plana çıkmaktadır. Ülkemizde de bazı işletmeler haricinde genel olarak mali yıl sonu aralık ayı olup ilgili aylar işletmelerin yoğun (meşgul) ayları olarak isimlendirilmektedir. Ng ve Tai (1994)'ye göre, işletmelerin bu yoğun dönemlerinde gösterilen denetim performanslarında programlamadaki güçlük nedeni ile gecikmeler yaşanabilmektedir. Diğer taraftan denetim firmaları daha fazla denetim ekibi görevlendirip fazladan mesai ödeyerek de denetim raporlarının zamanında müşteri işletmeye ulaşmasını sağlayabilir. Gelişmekte olan ekonomilerde bu hizmeti sağlamanın maliyeti kalifiye ve yetkin denetim elemanlarının kıtlığı nedeni ile yüksek olmaktadır (Ahmed, 2003, s.27). Sonuç itibariyle, aynı raporlama tarihine denk gelen işletmelerin sayısının fazla olması daha uzun bir denetim gecikmesini beraberinde getirmektedir (Che- Ahmad ve Abidin, 2009, s.35; Eghlaiow vd., 2012, s.512).

1.1.2. Denetim Firması ile İlgili Faktörler

Denetim gecikmesine yönelik süreçte madalyonun diğer yüzünde denetim firmasına yönelik özellikler ön plana çıkmaktadır. Denetim firmasının büyüklüğü ve şöhreti hiç şüphesiz denetim gecikmesi üzerindeki en önemli faktördür. **Büyük denetim firmalarının daha fazla mali kaynağa ve nitelikli denetim personeline sahip olması nedeniyle denetim sürecini daha hızlı tamamlayacağı beklenmektedir** (Eghlaiow vd., 2012, s.513). Uluslararası denetim firmaları, denetim hizmetlerinin sağlanmasında ölçek ekonomisinden yararlanarak küçük yerel denetim firmalarıyla karşılaştırıldığında hesapların onaylanmasında daha verimli olmaktadır. Buna ek olarak, uluslararası denetim firmalarının itibar kaybı endişesi ile görüş bildirmeden önce hesapların

hazır olması **için** daha fazla zaman harcayacakları literatürde birçok çalışmada ele alınmıştır. Denetim ücreti, denetim firması tarafından denetlenen şirket sayısı ve denetim firmasının uluslararası denetim firmaları ile olan bağlantısı, denetim firmasının büyüklüğünün değerlendirilmesinde ele alınan faktörler arasında yer almaktadır (Ahmed, 2003, s.26-29).

Denetim raporunda sunulun **görüşün türü** de raporlamadaki gecikmede denetim şirketleri ile ilgili faktörlerden birisidir. Olumlu görüş haricindeki bir görüşün, şirketlerin mali işlerinin olumsuz bir görünümü temsil etmesi açısından denetim süreci üzerinde negatif bir etkisi olduğu söylenebilir (Che-Ahmad ve Abidin, 2009, s.36). Bamber vd. (1993), denetçinin ek denetim prosedürleri gerçekleştirilmede önemli ölçüde zaman ve çaba harcamadan olumsuz bir görüşün vermeyeceğini belirtmiştir. Ayrıca Leventis vd. (2005), denetçilerin herhangi bir usulsüzlük veya şüphe durumunda, daha çok kanıt toplayarak denetim testleri uygulayacağını ve böylece olası bir dava tehdidini bertaraf etmek isteyeceklerini ifade etmiştir.

Tablo 1’de denetim raporu gecikmesine etki eden faktörler özet olarak sunulmuş ve ilgili değişkenler ile denetim raporu gecikmesi arasındaki pozitif veya negatif yönlü ilişki literatürdeki genel beklentiler üzerine kısaca açıklanmıştır.

Tablo 1. Denetim Raporu Gecikmesine Etki Eden Faktörler

İşletme Büyüklüğü	Göreceli olarak küçük işletmeler daha geç raporlama yaparken büyük işletmeler daha kısa sürede raporlarını yayınlamaktadır.
Bültenlerin Bilgi İçeriği	İyi haberler (kârlılık) daha erken raporlanırken, kötü haberler geç raporlanmaktadır.
Operasyonların Karmaşıklığı	Daha karmaşık operasyonel faaliyetleri olan firmalar geç raporlama yaparken, faaliyetleri daha az karmaşık olan firmalar daha erken raporlama yapmaktadır.
Analiz Kapsamı	Analist değerlendirmesi fazla olan firmalar erken raporlama yaparken, daha az analist değerlendirmesi olan firmalar geç raporlama yapmaktadır.
Firmanın Sağlığı	Finansal açıdan sıkıntılı olan firmalar geç raporlama yapmaktadır.
Çok Ulusluluk	Çok uluslu şirketler ulusal şirketlerden daha erken raporlama yapmaktadır.
Kazanç Yönetimi	Kazanç yönetimi faaliyetinde bulunan firmalar geç raporlama yaparken, diğerleri daha erken raporlama yapmaktadır.
Yöneticilerin Niyetleri	Fırsatçı davranışları olan yöneticilere sahip firmalar geç raporlama yaparken, fırsatçı yöneticileri olmayan firmalar erken raporlama yapmaktadır.
Denetçi Değişiklikleri	Denetçi şirket değişiklikleri raporlamayı olumsuz etkilerken, denetçi değişikliği olmayan firmalar erken raporlama yapmaktadır.
Firma Geçmişi ve CEO	Firma geçmişi ve CEO raporlama zamanlılığı üzerinde etkilidir.
Sahiplik	Sahiplik yapısı içinde kurumsal sahiplik derecesinin yüksek olması raporlama üzerinde olumlu etkiye sahiptir.
Yönetim Kurulu Özellikleri	Yönetim kurulunun özellikleri raporlama anlayışı üzerinde etkilidir.
Borç Oranı	Yüksek borç oranına sahip firmalar geç raporlama yapmaktadır.
Yasal Sistem ve Düzenlemeler	Ülkelerin hukuki ve yasal düzenlemeleri ile raporlama davranışları arasında ilişki bulunmaktadır.
Bilgi Sızıntısı	Zamanında raporlama içeriden bilgi alışverişini ve piyasaya sızıntıları azaltmaya yardımcı olur.
Denetim Şirketi Özellikleri	Denetçi büyüklüğü, şöhreti ve uluslararası bir denetim şirketi olması zamanlılık üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.
Muhasebe Karmaşıklığı	Karmaşık muhasebe raporuna sahip firmalar geç raporlama yapmaktadır.

Kaynak: Ashton vd. (1987), Bamber vd. (1993), Leventis vd. (2005) ve (Lehtinen, 2013, s. 36),

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Denetim gecikmeleri literatürü değerlendirildiğinde çalışmaların genellikle denetim gecikmesi faktörlerini belirlemeye yönelik bir anlayış sergilediği görülmektedir. Çalışmaların büyük bir bölümünde, çok değişkenli analiz yöntemlerinden klasik regresyon modelleri kullanılarak denetim gecikmesine etki eden unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Stamp (1966), denetim gecikmesi alanındaki ilk ampirik çalışmayı gerçekleştirmiş ve Yeni Zelanda ve Avustralya'dan 4'er şirket belirleyerek Amerika'daki 4 şirketle rapor yayınlama süresini karşılaştırmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, Amerikan şirketleri işletme büyüklüğü açısından daha üstünken raporlama süreleri yarı yarıya daha kısadır. Nitekim denetim raporu yayınlanma tarihi Amerikan şirketlerinde 40 gün olarak tespit edilmişken ilgili süre Yeni Zelanda ve Avustralya'daki örneklem için 80 gün olarak belirlenmiştir (Akt. Eghliaow, 2013, s.70). Dyer ve McHugh (1975) çalışması da yine Avustralya'da, 1965'ten 1971'e kadar geçen sürede 120 şirketin mali raporlarını kullanarak denetim raporunun belirleyicilerini inceleyen ilk çalışmalardan biri olarak kabul edilmektedir. Çalışmada, denetim gecikmesi üzerindeki kurumsal niteliklerin etkilerinin araştırılmasıyla ilgilenildiği, müşteri büyüklüğü ve mali yıl sonu değişkenlerinin denetim gecikmesinin önemli belirleyicileri olduğu belirtilmektedir. Curtis (1976) yaptığı çalışmada, Yeni Zelanda'da 1974'te 204 şirket için çeşitli denetim raporları belirleyicilerini incelemiştir. Yeni Zelanda'daki halka açık şirketlerin bilanço tarihinden önce Yıllık Genel Kurul'da hissedarlara denetimden geçmiş hesaplarını sunmalarının 128 gün sürdüğü ve şirket hesaplarının denetim sürecini tamamlamanın da 84 gün sürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Gilling (1977), Yeni Zelanda örneklemeden denetim şirketi büyüklüğü ile denetim raporu zamanlılığı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir diğer çalışmadır.

Ashton vd. (1987) çok değişkenli bir yaklaşım kullanarak Peat Marwick Mitchelland Company (KPMG) tarafından denetlenen ABD firmalarının ikincil verileri üzerinden denetim odaklı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada, kurumsal yıllık rapordan elde edilen 14 müşteriye özgü değişken ve denetim firmasının yönetici ortaklarına gönderilen anketler incelenmiştir. Toplam gelir, denetim karmaşıklığı, iç kontrol kalitesi, ara ve nihai çalışmaların karışımı ve şirketin listeleme statüsünün denetim raporlaması gecikmesi ile önemli ölçüde ilişkili olduğu sonucuna ulaşımlardır. Schwartz and Soo (1996), 502 ABD şirketini 1988-1993 dönemi arasında incelemiş ve denetçi şirket değişikliklerini

daha erken tamamlayan işletmelerin bu değişiklikleri daha geç sürede tamamlayanlara göre daha erken raporlama yaptıklarını ortaya koymuştur. Jaggi ve Tsui (1999) denetim raporu gecikmesi ile Hong Kong şirketleri için finansal risk endeksi arasında pozitif bir ilişki olduğunu ve zayıf finansal duruma sahip şirketlerde denetim raporu gecikmesinin daha uzun olduğunu ortaya koymuştur. Mclelland ve Giroux (2000) belediyelerin dış denetim raporlarının zamanlılığı üzerine yapmış oldukları çalışmada büyük şehirlerin daha uzun sürede denetim raporlarını yayınladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kamu denetçilerine kıyasla bağımsız denetçilerin daha kısa zamanda denetim raporlarını tamamladıkları ve web sayfası olan belediyelerin de denetim raporlarını yayınlama açısından daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Ahmed (2003), Bangladeş, Hindistan ve Pakistan ülkelerinden 1998 yılı için 558 adet yıllık rapordan elde ettiği veriler ile yaptığı çalışmada denetim gecikmesini sırasıyla Bangladeş, Hindistan ve Pakistan için 162 gün, 92 gün ve 145 gün olarak tespit etmiştir. Her üç ülke için de yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarında, mali yılsonu değişkeni denetim gecikmesinde önemli bir belirleyici olarak saptanmıştır. Denetim firmasının büyüklüğü bir başka ifadeyle uluslararası olması Hindistan ve Pakistan için denetim gecikmesinde daha az gecikme yaratan önemli bir belirleyicidir. Kârlılık ve kurumsallık ise yalnızca Pakistan'da anlamlı bir değişken olarak belirlenmiştir. Pham vd. (2014) denetim raporu gecikmesi (ARL) ile ABD firmalarının yatırım fırsatları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve yüksek yatırım fırsatlarının denetim riskini arttırdığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, dış denetçiler daha kapsamlı bir denetim gerçekleştirmeleri gerekeceğinden bu durumun daha uzun denetim raporu gecikmelerine yol açması beklenmektedir. 2010-2012 döneminde 8.520 ABD firması yıllık gözlemleri örneğiyle, yüksek yatırım fırsatlarına sahip firmaların daha uzun süreli denetim raporu gecikmelerine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Dao ve Pham (2014) denetim gecikmesini, denetim firması görev süresi ve denetçinin sektör uzmanlığı açısından ele alarak diğer çalışmalardan farklı denetim esaslı değişkenler kullanmıştır.

Ahmed ve Ahmad (2016) Nijerya'da halka açık bankalardan oluşan 2008-2012 yıllarını kapsayan çalışmalarında kurumsal yönetim özelliklerinin denetim raporu gecikmesi üzerindeki etkilerini ölçümlemeyi hedeflemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre, dört büyük denetim firmasının gerçekleştirdiği denetimler ile denetim raporu gecikmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yönetim kurulu toplantıları, yönetim kurulu büyüklüğü,

toplam aktifler ve yönetim kurulu üyelerinin cinsiyetlerinin denetim gecikmesi ile ilişkisi tespit edilmiştir. Hassan (2016) çalışması da kurumsal değişkenler üzerinden hareket ederek vekalet teorisinin denetim gecikmesi üzerindeki etkisini ele almıştır. Analiz sonucunda denetim raporlaması gecikmesinin yönetim kurulu büyüklüğü, kurumsal büyüklük, denetim firmasının durumu, şirket karmaşıklığı, denetim komitesinin varlığı ve mülkiyet dağılımı tarafından etkilendiği görülmüştür.

Hsu (2016) çalışmasında finansal kaldıraç ile denetim raporunun gecikmesi arasındaki ilişki incelenmiş ve denetim firmalarının denetim raporlarının doğruluğunu sağlamak için yüksek finansal kaldıraç oranına sahip şirketleri daha dikkatli bir şekilde denetlediklerini ileri sürmüştür. Ayrıca büyük işletmelerin genellikle 4 büyük denetim firması tarafından denetlendiği çalışmanın diğer sonuçları arasındadır. Chan vd (2016) çalışması, denetim riski ve karmaşıklığı, denetçi tecrübesi ile Çin'deki denetim raporu gecikmesi arasında anlamlı ilişki tespit etmiştir. Uzun denetim raporu gecikmesine sahip şirketlerin sonraki yıllarda olumsuz görüş alması daha muhtemel olmakla birlikte yine bir sonraki yılda daha fazla yeniden düzenleme yaptıklarına dair kanıtlara ulaşılmıştır. Habib vd. (2018) denetim raporu gecikmesinin belirleyicileri üzerine bir meta analizi gerçekleştirmiştir. Meta-analiz çalışmalarını üç kategoride gruplandırmışlardır: (a) denetim ve denetim ile ilgili belirleyiciler, (b) kurumsal yönetim ile ilgili belirleyiciler ve (c) firmaya özgü belirleyiciler. Denetim görüşü ve denetim sezonu değişkenlerinin denetim raporu gecikmesini artırdığını ve dört büyük denetim firması bağlantısı, denetim dışı hizmetler ve denetçi görev süresinin denetim raporu gecikmesini azalttığı tespit edilmiştir. Kurumsal yönetim belirleyicileri açısından ise denetim komitesinde mali uzman üyelerinin bulunması ve sahiplik yoğunluğunun denetim raporunun gecikmesini azalttığı vurgulanmıştır.

Denetim gecikmesi ile ilgili Türkiye'de yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, Türel (2010) çalışması bu alandaki ilk çalışmalar arasında gösterilebilir. 211 finansal olmayan şirketin incelendiği çalışmada işletmelerin büyük bir bölümünün yasal sürelerden daha kısa süre içerisinde raporlama yaptığı tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, dönem sonunda kâr veya zarar açıklanması, denetim görüşü, denetçi şirketin dört büyüklerden biri olup olmaması ve işletmenin bulunduğu sektörün finansal tabloların yayınlanma zamanı üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir. Ertan vd. (2013), 2006-2011 dönemi arasında 102 şirketin denetim süresini

etkileyen faktörleri incelemiş ve aktif toplamı, kaldıraç oranı, denetçi görüşü ile kârlılığın denetim süresi ile istatistiksel olarak ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Özkan vd. (2013) çalışması ise denetim süresini etkileyen faktörlerden faaliyet gösterilen sektör, finansal performans ve ilgili tabloların konsolide hazırlanıp hazırlanmamasını ele almıştır.

Türel ve Tuncay (2016) çalışması Türkiye’de denetim raporlarının imzalanmasındaki gecikmeleri etkileyen faktörleri incelemiştir. 2013 yılında Borsa İstanbul’da listelenen 508 firmanın açısından elde edilen sonuçlara göre, kâr rapor eden ve olumlu denetim görüşüne sahip şirketlerin daha erken sürede denetlenmiş mali tablolarını yayınladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Cengiz (2017), 2010 – 2015 dönemi için 140 firmayı incelediği çalışmada denetim komitesinin etkinliği ile denetim süresi arasındaki ilişkiyi test etmiş ve elde edilen sonuçlara göre, denetim gecikmesi ile denetim komitesinin büyüklüğü arasında negatif ve komite toplantı sıklığı ile pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır. Tuan (2016), çalışmasında ise denetim komitesi üyelerinin sayısı, mesleki tecrübesi ve finansal uzmanlığa sahip olması değişkenleri üzerinden denetim gecikmesi konusu irdelenmiştir. Ocak (2018), 2008-2013 yılları arasında Borsa İstanbul ‘un 968 firma-yıl gözlemi kullanarak denetçi temelli faktörlerin denetim raporu üzerindeki etkisini incelemiştir. Sonuçlara göre, denetçinin cinsiyet ve eğitim düzeyinin denetim raporu üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu elde edilmiştir. Ayrıca çalışmaya göre, Türkiye’deki 4 büyük denetim firması, işletmelerin finansal tablolarını zamanında sunmalarını teşvik etmekte ve raporlamada önemli bir rol oynamaktadır. Denetim görüşü, firma performansı, firma yaşı gibi değişkenlere ek olarak, denetçilerin eğitim düzeyi ve cinsiyeti de çalışmada yer verilen diğer faktörler arasında yer almaktadır.

3. ARAŞTIRMA TASARIMI

Çalışmanın temel amacı denetim raporu yayınlanma tarihini etkileyen faktörlerin tespit edilmesidir. Araştırma kapsamında 2017 yılında Borsa İstanbul’da faaliyet gösteren 58 finansal ve 65 finansal olmayan şirket olmak üzere, 123 işletme çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmada kullanılan veriler ilgili şirketlerin Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) ve web sitelerinde yer alan faaliyet raporları ve finansal tablolarından elde edilmiştir. Tablo 2’de çalışmanın örneklemini ve sektörlere yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2. Örneklem ve Sektörler

Mali Kuruluşlar	58
İmalat Sanayi	50
Teknoloji	6
Toptan ve Perakende Ticaret, Otel ve Lokantalar	3
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	3
Elektrik, Gaz ve Su	2
İnşaat ve Bayındırlık	1
	123

3.1. Değişkenler, Hipotezler ve Model

Literatürden yararlanılarak oluşturulan modelde denetim raporlarının yayınlanma süresi üzerine etkili olan faktörlerin belirlenmesinde 5 değişken kullanılmıştır. Değişkenler ve açıklamalarına Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Modelde Kullanılan Değişkenler

Değişkenler	Açıklama	Kısaltma
Denetim Raporu Gün Süresi	Mali yıl sonu ile yayın tarihi arasındaki süre	(DRGS)
İşletme Büyüklüğü	Toplam Varlıkların Logaritması	(Büyüklük)
Finansal Kaldıraç (Kukla değişken)	Finansal Kaldıraç Oranı 0,5 ve üstü 0 Finansal Kaldıraç Oranı 0,5 altı 1	(Kaldıraç)
Kârlılık (Kukla değişken)	Negatif 0 Pozitif 1	(Kârlılık)
Sektör (Kukla değişken)	Finansal Olmayan Şirketler 0 Finansal Şirketler 1	(Sektör)
Dualite (Kukla değişken)	CEO ve Yönetim Kurulu Başkanı Aynı ise 0 CEO ve Yönetim Kurulu Başkanı Farklı ise 1	(Dualite)

Tablo 3'te sunulan değişkenler ve literatürde diğer çalışmalar esas alındığında çalışmada 5 temel hipotez ele alınmıştır. Bunlar:

H1: Denetim raporu yayınlanma süresi ile işletme büyüklüğü arasında negatif bir ilişki vardır.

H2: Denetim raporu yayınlanma süresi ile finansal kaldıraç oranı arasında negatif bir ilişki vardır.

H3: Denetim raporu yayınlanma süresi ile kârlılık arasında negatif bir ilişki vardır.

H4: Finansal şirketler finansal olmayan şirketlere göre denetim raporlarını daha erken yayınlamaktadır.

H5: CEO ve Yönetim Kurulu Başkanı farklı kişiler olan şirketler CEO ve Yönetim Kurulu Başkanı aynı kişiler olan şirketlere göre denetim raporlarını daha erken yayınlamaktadır.

Çalışmada ilgili hipotezlerin test edilmesi amacıyla şirketlerin 2017 yılı bilgilerine yatay-kesitsel regresyon analizi uygulanmış ve model denklem 1 'de sunulmuştur.

$$DRGS_{it} = \beta_1 + \beta_2 \text{Büyüklik}_{it} + \beta_3 \text{Kaldıraç}_{it} + \beta_4 \text{Kârlılık}_{it} + \beta_5 \text{Sektör}_{it} + \beta_6 \text{Dualite}_{it} + u_{it} \quad (1)$$

3.2. Bulgular

Çalışmada kullanılan değişkenlerden firma büyüklüğü değişkeni şirketlerin toplam varlıklarının doğal logaritması olarak hesaplanmış ve diğer değişkenler ise modelde kukla değişken olarak yer almıştır. Dolayısıyla, tanımlayıcı istatistiklerde sadece modelin bağımlı değişkeni olan denetim raporu gün süresine (DRGS) ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Tablo 4'te elde edilen bilgilere göre örnekleme yer alan şirketlerin denetim raporlarını yayınlama tarihleri ortalama 57 gün olup finansal ve finansal olmayan şirketler birbirine yakın tarihlerde raporlama yapmaktadır.

Tablo 4. Tanımlayıcı İstatistikler

Denetim Raporu Gün Süresi	Genel	Finansal Şirketler	Finansal Olmayan Şirketler
Ortalama	57	58	55
Medyan	60	60	59
Standart Sapma	11,93	10,58	13
Minimum	29	32	29
Maksimum	82	81	82

Tablo 5 ve 6’da ilgili değişkenlere yönelik korelasyon matrisi ve model sonuçları sunulmuştur. Yatay-kesitsel regresyon modelinde değişen varyansa dirençli tahminci kullanılarak regresyon analizinin varsayımları sağlanmıştır. Ayrıca, bağımsız değişkene yönelik değişen varyans sorunu için elde edilen VIF değerleri literatürdeki sınır değerinin altındadır. *Çalışmada elde edilen bulgulara göre, firma büyüklüğü değişkeni %5’te anlamlı olup Hipotez 1 kabul edilmiştir. Bu sonuca göre, literatürde birçok çalışmada da belirtildiği üzere, büyük işletmeler daha iyi bir iç kontrol mekanizmasına ve kaynağa sahip oldukları için küçük işletmelere göre daha erken raporlama yapmaktadır. Literatürdeki modellerde sıklıkla kullanılan değişkenlerden finansal kaldıraç oranına göre oluşturulan 2. hipotezde finansal kaldıraç oranı daha düşük olan işletmelerin daha erken raporlama yaptıkları vurgulanmıştır. Ancak kurulan modelde finansal kaldıraç değişkeni istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için Hipotez 2 reddedilmiştir. İşletmelerin kârlılığı ile yayınlanma tarihi arasındaki ilişkiyi inceleyen 3. hipotez sonuçlarına göre ilgili dönemde kâr açıklayan işletmeler daha erken raporlama yapmakta zarar açıklayan işletmeler ise daha geç raporlarını yayınlamaktadır. Nitekim kârlılık değişkeni %1’de anlamlı olup katsayı negatif olduğu için Hipotez 3 kabul edilmiştir.*

Literatürde birçok çalışmada örneklem seti finansal olmayan şirketler üzerinden belirlense de denetim raporu yayınlama süresine ilişkin finansal şirketler ile finansal olmayan şirketler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı önemli bir faktördür. Bu kapsamda oluşturulan 4. hipotez, bazı çalışmalarda da belirtildiği üzere finansal şirketlerin daha hızlı raporlama yaptıklarını öngörmektedir. Nitekim, finansal şirketler *ağırlıklı olarak hizmet sektöründe faaliyet gösterdikleri için hiç stok bulundurmadıklarından ya da çok düşük miktarda stok bulundurduklarından dolayı denetim sürecinde envanter aşaması kısa sürmektedir. Dolayısıyla, Tablo 6’da da görüldüğü üzere finansal şirketlerin daha erken raporlama yaptıklarını gösteren sektör değişkeni istatistiksel olarak anlamlı olup Hipotez 4 kabul edilmiştir. Son olarak, şirketlerin kurumsal yönetim açısından durumlarını incelemek için kullanılan dualite değişkeninde, ilgili şirketlerin yönetim kurulu başkanları ile CEO’larının (Genel müdür) aynı kişi olup olmaması ile denetim raporu tarihi arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 6’da dualite değişkeni negatif katsayıya sahip ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Elde edilen sonuca göre, yönetim kurulu başkanı ile CEO’nun farklı kişilerden oluştuğu şirketler beklendiği üzere daha erken raporlarını yayınlamakta ve Hipotez 5 kabul edilmektedir.*

Tablo 5. Korelasyon Matrisi ve VIF değerleri

	DRGS	Büyük- lük	Kaldıraç	Kârlılık	Sektör	Dua- lite	VIF
DRGS	1	-	-	-	-	-	
Büyük- lük	-0,2415	1	-	-	-	-	1,12
Kaldı- raç	-0,0418	0,3096	1	-	-	-	1,21
Kârlı- lık	-0,2072	0,1004	-0,1786	1	-	-	1,09
Sektör	-0,1332	-0,0445	-0,2458	-0,0251	1	-	1,08
Dualite	-0,2252	0,1826	-0,0314	-0,0394	0,0748	1	1,07

Tablo 6. Regresyon Analizi Bulguları

DRGS	Katsayı	Standart Hata	t istatistiği	Olasılık
Büyük- lük	-0.952	0,458	-2,08	0,041**
Kaldıraç	1,586	2,259	0,70	0,484
Kârlılık	-6,967	2,631	-2,65	0,009***
Sektör	-3,556	2,097	-1,70	0,093*
Dualite	-6,663	2,359	-2,82	0,006***
Sabit	89,113	9,261	9,62	0,000***
R ²	0,15		Olasılık F	5,54 0,000

4. SONUÇ

Denetim raporu gecikmesi finansal raporlamanın zamanlılığını etkileyen en önemli belirleyicidir. Bu nedenle 1966 yılından bu yana denetim raporu gecikmelerin neden olan etkenler birçok ülkede farklı yıllar ve farklı örneklemeler üzerinde genellikle çoklu regresyon analizi kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmalar denetim raporu gecikmesini etkileyen birçok belirleyici olduğunu ortaya koymakta ve gelişmekte olan ekonomiler ve gelişmiş ekonomilerde denetim raporu gecikmesi ile farklı ilişkilerin ortaya çıktığını göstermektedir. Finansal raporların yayınlanmasındaki gecikmelerin, finansal bilgilerin sınırlı kullanılabilirliğinden dolayı özellikle gelişmekte olan piyasalarda ilgili kullanıcılar üzerindeki etkisi büyüktür. Bu nedenle, denetim raporları gecikmesini etkileyen faktörlerin daha iyi anlaşılması, denetim çalışmalarının verimliliğini büyük ölçüde artıracak ve karar alma için güvenilir ve zamanında finansal bilgilerin mevcut olması, gelişmekte olan

piyasalardaki kurum ve kuruluşlar ile paydaşları arasındaki bilgi asimetrisini de azaltacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı, denetim raporu gecikmesi kavramını işletme temelli, denetim temelli ve kurumsal yönetim temelli değişkenler yardımıyla ele alarak temel faktörleri tespit etmektir. Bu kapsamda 2017 yılı için 58 finansal ve 65 finansal olmayan şirketten oluşan bir örnekleme ekonometrik bir model oluşturulmuştur. Denetim raporu gecikmesinin gün cinsinden bağımlı değişken olarak yer aldığı modelde firma büyüklüğü, finansal kaldıraç oranı, kârlılık, sektör ve dualite değişkenleri yatay-kesitsel regresyon analizinde bağımsız değişkenler olarak belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre, toplam varlıkların logaritması ile temsil edilen işletme büyüklüğü literatürde de beklendiği üzere denetim raporu gecikme süresi ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olup göreceli olarak büyük işletmeler daha erken raporlama yapmaktadır. Dönem sonu raporlarında kâr açıklayan işletmeler zarar açıklayan işletmelere göre daha erken raporlama yapmakta, bir başka ifadeyle, kârlılık (iyi haber) ile denetim raporu yayınlanma süresi arasında negatif bir ilişki mevcuttur. Finansal şirketlerin hiç veya çok az miktarda stok bulundurmasından dolayı envanter ve denetim süreçleri daha kısa sürmekte ve bu durum denetim raporu gecikmesine olumlu yansımaktadır. Nitekim, araştırma sonucunda, finansal şirketler ile finansal olmayan şirketler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edildiği sektör değişkeni istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç vermiş ve finansal şirketlerin daha erken raporlama yaptıkları tespit edilmiştir. Yönetim kurulu başkanı ve CEO'nun aynı kişi olup olmaması olarak ifade edilen dualite değişkeni sonuçlarına göre, her iki pozisyonda farklı kişilerin görev aldığı şirketler göreceli olarak daha erken raporlama yapmaktadır. Analiz sonucunda elde edilen değişkenler ve beklenen yönleri literatürle uyumlu olmasına rağmen finansal kaldıraç oranı değişkeninin de istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilememiştir. Nitekim, ilgili değişkenin denetim raporu gecikmesi ile negatif ve anlamlı bir ilişkisinin beklendiği hipotez reddedilmiştir.

Bu çalışma örneklem, yıl, ülke ve değişkenler açısından çeşitli sınırlılıklara sahiptir. Öncelikle daha geniş bir tarih aralığı için daha büyük bir örneklem seti ve farklı denetim, kurumsal yönetim ve işletme değişkenleri kullanılarak modeller oluşturulabilir. Buna ek olarak, farklı ülke uygulamaları ile ülkelerarası karşılaştırmalara izin veren çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Ahmed, I. M. and Che-Ahmad, A. (2016). Effects of Corporate Governance Characteristics on Audit Report Lags. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6(7), 159-164.

Ahmed, K. (2003). The Timeliness of Corporate Reporting: A Comparative Study of South Asia, *International Accounting*, 16, 17-43.

Ashton, R. H., Willingham, J. J. and Elliott, R. K. (1987). An Empirical Analysis of Audit Delay, *Journal of Accounting Research*, 25(2), 275-292.

Carslaw, C. A. P. N., and Kaplan, S. (1991). An Examination of Audit Delay: Further Evidence from New Zealand, *Accounting and Business Research*, 22(85), 21-32.

Chan, K. H., Luo, W. V. and Mo, L. L. P. (2016). Determinants and Implications of Long Audit Reporting Lags: Evidence from China, *Accounting and Business Research*, 46(2), 145-166,

Che- Ahmad, A. and Abidin, S. (2009). Audit Delay of Listed Companies: A Case of Malaysia, *International Business Research*, 1(4), 32-39.

Courtis, J. K. (1976). Relationship Between Timeliness in Corporate Reporting and Corporate Attributes, *Accounting and Business Research*, 7, 45-56.

Dao, M. and Pham, T. (2014). Audit Tenure, Auditor Specialization and Audit Report Lag, *Managerial Auditing Journal*, 29(6), 490-512.

Dyer, J. C. and McHugh, A. J. (1975). "The Timeliness of the Australian Annual Report", *Journal of Accounting Research*, 13(3), 204-219.

Eghlaiow, S. M. (2013). *An Empirical Examination of the Determinants of Audit Report Delay in Libya*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), College of Business Victoria University.

Eghlaiow, S., Wickremasinghe, G. and Sofocleous, S. (2012). A Review of the Empirical Determinants of Audit Delay, *Corporate Ownership & Control*, 9(2), 511-514.

Ertan, Y., Yücel, E., ve Saraç, M. (2013). "Konsolide Finansal Tablo Düzenleme Yükümlülüğü Olan İşletmelerin Denetim Süresini Etkileyen Faktörler." *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(19), 275-291.

Habib, A., Bhuiyan, B. U., Huang, J. H. and Miah, M. S. (2018). Determinants of Audit Report Lag: A Meta Analysis, *International Journal of Auditing*, 23(1), 20-44.

Hassan, M. Y. (2016). Determinants of Audit Report Lag: Evidence from Palestine, *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 6(1), 13-32.

Hossain, M.A. and Taylor, P. (1998). *An Examination of Audit Delay: Evidence from Pakistan*. (Working Paper), University of Manchester.

Hsu, H. (2016). An Empirical Analysis on the Determinants of Audit Report Lag, 3rd International Conference on Social Science, ss. 732-735. Erişim Adresi: <http://dpi-proceedings.com/index.php/dtssehs/article/view/9058/8626> 04.12.2018

Jaggi, B. and Tsui, J. (1999). Determinants of Audit Report Lag: Further Evidence from Hong Kong, *Accounting and Business Research*. 30(1), 17-28.

Knechel, W.R. and Sharma, D.S. (2012). Auditor-Provided Nonaudit Services and Audit Effectiveness and Efficiency: Evidence from Pre- and Post-SOX Audit Report Lags. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. 31(4), 85–114.

Lehtinen, T. (2013). *Understanding Timeliness and Quality of Financial Reporting in a Finnish Public Company*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aalto University, Finlandiya.

Leventis, S., Weetman, P. and Caramanis, C. (2005). Determinants of Audit Report Lag: Some Evidence from the Athens Stock Exchange, *International Journal of Auditing*, 9, 45-58.

McLelland, A. J. and Giroux, G. (2000). An Empirical Analysis of Auditor Report Timing by Large Municipalities, *Journal of Accounting and Public Policy*, 19, 263-281.

Ng, P. P. H., and Tai, B. Y. K. (1994). An Empirical Examination of the Determinants of Audit Delay in Hong Kong, *British Accounting Review*, 26(1), 43–59.

Özkan, S.; Karabrahimoğlu Y.; Acar, E. ve Öz, İ. (2013), Finansal Tabloların Sunum Tarihini Etkileyen Faktörler: İMKB Firmaları Üzerine Bir Uygulama, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 15 (3)

Ocak, M. (2018). Signing Auditor-Specific Characteristics and Audit Report Lag: A Research From Turkey, *The Journal of Applied Business Research*, 34,(2) 277-294.

Pham, T., Dao, M. and Brown, L. V. (2014). Investment Opportunities and Audit Report Lags: Initial Evidence, *Accounting and Finance Research*, 3(4), 45-57.

Türel, A. (2010). Timeliness of Financial Reporting in Emerging Capital Markets: Evidence from Turkey, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi* 39(2), 227-240.

Türel, A. ve Emir Tuncay, F. (2016). An Empirical Analysis of Audit Delay in Turkey. *Annales Universitatis Apulensis - Series Oeconomica* .,18(2), 78-87.

Whittred, G. P. (1980). The Timeliness of the Australian Annual Report: 1972–1977, *Journal of Accounting Research*, 18(32), 623–627.